

■■■ FILM ÉS SZÍNHÁZ VONZÁSÁBAN ■

*Vicsek Károly sajátos nézőpontból alkotja meg
életünk képvilágát*

Harmincéves a magyar nyelvű televíziózás itt, a Vajdaságban. Olyan jubileum ez, amelyre oda kell figyelnünk, még akkor is, ha nem minden úgy történt, illetve történik a médiummal és körülötte, mint ahogyan azt mi szeretnénk. Oda kell figyelni, mondom, és szólni is kell, mindenekelőtt azokról, akiknek van mit letenniük arra a közös asztalra, amelyen most összegyűjtjük mindazt, amit a három évtized alatt értékke, tiszteletet érdemlő értékke ötvöztek az itteni magyar nyelvű televíziózás rátermett elkötelezettjei.

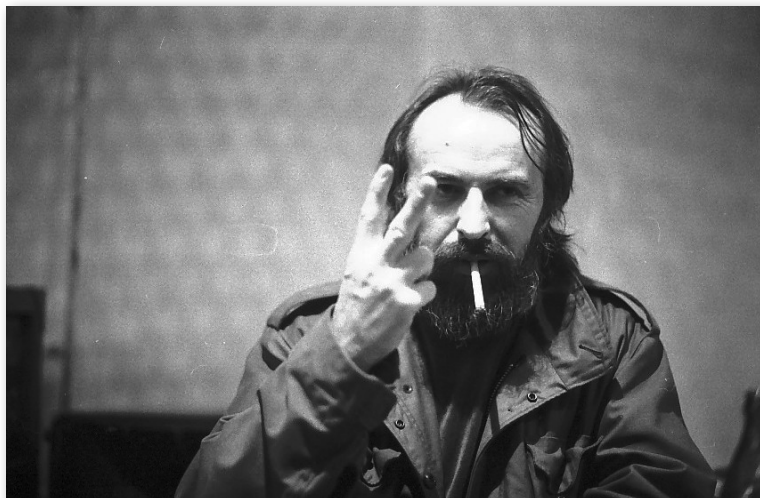
Vicsek Károly mindenképpen közéjük, az értékteremtők közé tartozik. Évtizedek óta rakosgatja a művészember szerénységével arra a közös asztalra álmainak megvalósult darabkái: az alkotó ember figyelmeztető, elgondolkoztató üzeneteit, amelyeket filmen juttat el hozzánk.

A rendező Vicsek Károly ennek a mi kis világunknak a rabja. Élete, művészete belőle táplálkozik, ebből szívja magába az erőt. S ebben a világban szerezte meg magának azt a kristálytisza szemléletet, amely alkotásainak hitelt ad, különös, egyéni szint. Szülőföldjét kényszeríti vallomásra, amely ha fáj is, ha lesújtó is olykor, lemeztelenített igazságával újra és újra a szülőföld iránti ragaszkodást, szeretetet mélyíti el bennünk.

Érdekes egyéniség. Zárkózott. A maga belső világába menekül, hogy megmaradhasson annak, ami. Ezért talán „nehezen megközelíthető” gondolhatnánk. Szükszavúsága akadályozhatja a rendező munkáját vélhetnénk. S mennyire nem lenne igazunk! A színészek ugyanis szeretnek vele dolgozni. Részt vettem magam is jó néhány olyan projektumban, amelyet ő rendezett; és volt alkalmam, időm megfigyelni, hogyan dolgozik, s hogy tulajdonképpen milyen rendező is Vicsek Károly.

Tyrone Guthrie neves amerikai rendező írta le egy helyen: „...ha a rendezés, mint vallom, csakugyan művészet, akkor nem elég, ha a rendező jól tudja beosztani az időt, s ha valamelyes vitalitással és melegséggel, továbbá némi szaktudással rendelkezik. Ennél sokkal fontosabb, hogy a rendező ne csupán a tudatosság és a technika szintjén alakítsa ki kapcsolatát a színészekkel, hanem azon a síkon is, ahol befolyását már nem szavakkal és jelzésekkel, nem szabályokkal, hanem valamilyen varázslattal érvényesíti.”

Igen, a kapcsolatteremtés, a rendező és a színészek közötti viszony eleve meghatározhatja egy-egy projektum sikerességét. Az igazi rendező, aki nemcsak egyszerű iparosa a szakmának, rendel-

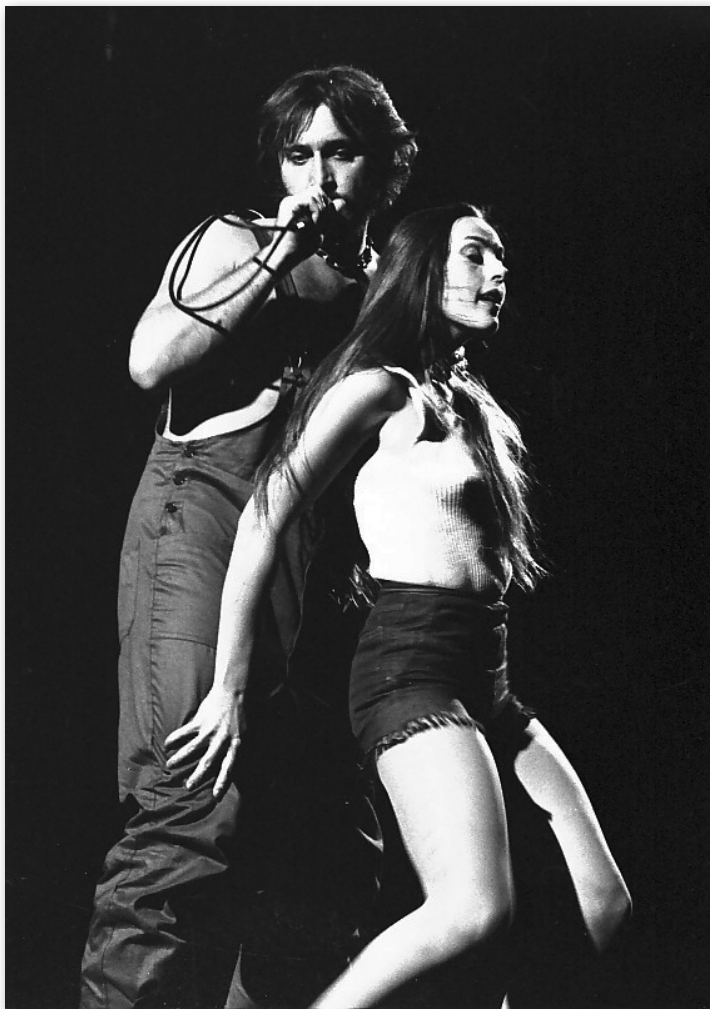
Vicsek Károly
Rabsors (A zöldhajú lány)

kezik azzal a varázslói képességgel, amely a projektumon belül meg tudja teremteni az eredményhez szükséges harmóniát. Mindenkiben vonatkozik ez Vicsek Károlyra, akinek elég volt egy-egy félmondata, gesztusa ahhoz, hogy a színészen eloszlassa a kishitűséget, a visszavisszatérő csüggedést a szerepformálás során, s meggyőzze: képes megoldani feladatát. Ezért van az, hogy színészeink, akik általában a világot jelentő deszkákhoz kötődtek, s elég ritkán jutottak kamera elé, Vicseknek köszönhetően mégis jó alakításokkal gazdagítottak filmművészetünket.

■■■

Életpálya az adatok tükrében

Vicsek Károly 1966 óta rendez (már ez is egy kis jubileum). Előtte, miközben a Belgrádi Egyetem Bölcsészettudományi Karán tanult (1963–1968) a *Képes Ifjúság*, az *Új Symposion* és a *Híd* rendszeresen közölte filmmel foglalkozó írásait. A televíziós szakmában 1973 óta dolgozik. Alig egy év volt még csak mögötte új munkahelyén, máris országos hírnévre tett szert. *Parlag* című játékfilmjével 1974-ben a

A zöldhajú lány
(Földi László,
Jónás Gabriella)

■■■

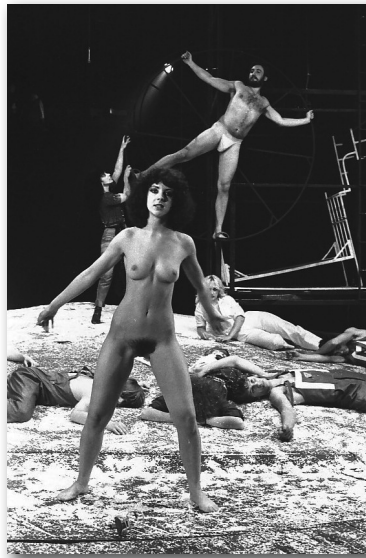

A francia forradalom
megidézése
(*A zöldhajú lány*)

A zöldhajú lány
(a színészek,
az énekesek és a
zenészek Lengyel Gábor
zeneszerzővel
és Vicsek Károly
rendezővel)

póliai filmfesztiválon kiérdemelte a rendezői Bronz Arénát. A *Parlagért* később San Remóban is kitüntették. Öt évvel e sikere után *Trófea* című filmjéért már a Nagy Arany Aréna díjjal jutalmazták az országos játékfilmszemlén.

Természetesen a rendező többi alkotását sem szabad elhallgatni, már azért sem, mert azok mindegyike Vicsek pályafutásának egy-egy meghatározó állomását jelenti, így a *Fekete glóbusz* (1977), a *Naplemente* (1982), a *Fajkutyák ideje* (1984), *A késdobáló* (1985), a

Szikkadó földeken (1987), a *Keressünk egy jobb hajót* (1988), *A világ legjobb nagyapja* (1993) a mindinkább elmélyülő, érett rendezői egyéniséget mutatta meg. Ezt az érettséget, nagyon is határozott rendezői magatartást tapasztaltuk rövidfilmjeiben is, hisz Vicsek Károly több, forma s tartalom szerint sajátos rövidfilmmel lepett meg bennünket. Ilyen volt – mindjárt a kezdéskor *A kubikus*, a *Kereszt és csillag*, a *Baranyai trilógia* s nem utolsósorban Herceg János vallomása. Aztán Vicsek tévéportréiról sem lenne szabad megfeledkeznünk: Csuka Zoltán, Fehér Ferenc, Veljko Petrović, Milan Konjović, Wanyek Tivadar életét és munkásságát summázták azok a tévéfölvételek, amelyeket Vicsek Károly fűzött egybe a művész kivételes érzékével, s amelyek maradandó emléket állítottak irodalmunk, képzőművészetünk nagyjainak.

A film mellett a színház is

De nem csak a filmesek között volt otthon Vicsek Károly. A színpad világában is megtalálta önmagát és azt a kifejezési formát, amely színjátzásunkat új motívumokkal gazdagította. Sokan már egy sajátos vicseki stílusról beszélnek, s nem járnak messze az igazságtól: Vicsek valóban hátat fordított a hagyományoknak, s új utakat keresett – eredményesen.

Sztriptíz
(*A zöldhajú lány*)

Az 1981–1982. évi színházi idényben a szabadkai Népszínházban megrendezte *A zöld hajú lány* című rockoperát. Merész volt a vállalkozás, merész az elképzelés, a rendezői koncepció, amellyel színpadra állította. A siker azonban őt igazolta. A közönség elfogadta, befogadta az előadást, és nemcsak Szabadkán, hanem mindenhol, ahol csak a társulat *A zöld hajú lánnyal* vendégszerepelt, osztatlan sikert aratott.

Szabadkán még egy rendezés fűződik a nevéhez: a Csáth Géza szövegeiből összeállított, *A varázsló* című zenés játékról van szó (1983). A vicseki stílust itt már nem lehetett letagadni. Ezután, 1985-ben, az Újvidéki Színház következett: Gobby Fehér Gyula *Duna menti Hollywood* című, musicalszerű darabja jelentette az újabb kihívást. A Bosnyák Ernő filmgyáralapítási kísérleteivel foglalkozó szöveg jól „feküdt” a rendezőnek, s ő nem is maradt adósunk az előadás különösségével.

Tudom: a film- és színházi szakma esztétái a jubiláló művész munkásságát másként minősítik majd (s most nemcsak a televízió jubileumára gondolok, hanem arra a három évtizedre, amely Vicsék Károly eddigi munkásságát behatárolja). Részletező alaposan elemzik majd az eddig megtett utat és mindazt, amit arra a bizonyos „asztalra” letett. S ezt el is várjuk tőlük. Az én mondataimat mindekelőtt az iránta érzett tisztelet fogalmazza.

Hiszem, hogy a nemzet napszámósainak itt élő kis csapata sem gondolkodik másként: nagyjából egyetért velem. Mert ha az igényes filmzés lehetőségei radikálisan le is szűkültek itt, a Vajdaságban, ha forgatásról, televízióról mind kevesebbet beszélünk is, ez meg ugye nem jelenti, nem jelentheti azt, hogy a jövőben valami csoda folytán Vicsék Károly nem szólítja majd újra maga mellé a félretettek csapatát, régi s új színészeit, hogy a kamerák elé állítva őket bizonyítsa: ha filmes jelenünk éppen nincs is, a jövőt azért nem hagyjuk elmenni magunk mellett.

Családi Kör, 1998. január 29. 21.

